

BABASINDAN SONRA SALTANATI ELDE ETMEK
İÇİN KARDEŞ'İ SELİMLE ÇATIŞAN ŞEHZADE
BAYEZİD'İN AMASYA'DAN BABASI KANUNİ
SULTAN SÜLEYMAN'A GÖNDERMİŞ
OLDUĞU ARIZA *

Ord. Prof. İ. HAKKI UZUNÇARŞILI

Osmanlı tarihlerinde görüldüğü üzere daha babalarının sağlığında onun yerine hükümdar olmak için bilhassa Bayezid'in ihtirası yüzünden biraderi Selim ile aralarında rekabet baş göstermişti. Hürrem Sultanın ölümü, Bayezid'in babasından sonra hükümdar olacağı ümidini zayıflatmıştı. 965 H./1558 M. de *İstanbul*'a yakın olarak *Kütahya* sancağında bulunan Şehzade Bayezid'in oradan alınarak *Amasya* sancağına ve *Saruhan* (Manisa) sancağında bulunan Şehzade Selim'in de *Konya* sancağına nakledilmeleri kararlaştırılarak kendilerine bildirilmişti.

Evvelden beri Bayezid ile arası iyi olmıyan Selim emri alır almaz derhal *Konya*'ya gitmiş ise de bu değişikliği kendisinin ümit beslediği saltanat namzetliğinden uzaklaştırıldığına işaret telâkki eden Bayezid, *Amasya*'ya gitmek istememiş ve kendisine nasihat için gönderilen dördüncü vezir Pertev Paşa'ya ağır muamelede bulunmuş ve bundan istifade eden Selim taraftarları da Bayezid aleyhinde tahrikâta başladıklarından neticenin iyi olmayacağını hissedilen Bayezid mecburen *Amasya*'ya gitmiş ve oğullarından *Orhan*'a *Çorum*, *Mahmud*'a *Canik* ve *Osman*'a da *Şarki Karahisar* sancakları verilmişti.

Bayezid'in *Amasya*'ya gitmemek istemesi Selim taraftarlarının propagandalarıyla ısyan mahiyetinde olarak pâdişaha arzedilmiş olmasından dolayı her ihtimale karşı bazı beylerbeği ve sancak beylerine hazır bulunmaları emrinin verilmesine sebep olmuştu. İşte bu hazırlıkları ve biraderinin aleyhindeki faaliyetini haber alan

* Bayezid'in muhtelif mektupları için bk. Şerafettin Turan, *Şehzade Bayezid'in babası Kanunî Sultan Süleyman'a gönderdiği mektuplar*. Tarih Vesikaları, Yeni Seri I/16 (1955) 118—127.

Bayezid, babasının kendisini affetmiş olduğuna dair mektubunu aldıktan sonra ona karşılık olmak üzere aşağıdaki arizayı takdim ile kendisine *Engürü* (Ankara) sancağının verilmesini istirham etmiştir. Fotoğrafisi de raptedilerek Bayezid'in kendi el yazısı olması muhtemel bulunan arizanın sureti aynen şöyledir¹:

Benim Saadetlü Pâdişahım,

Mektub-ı şerifinizde buyurmuşsuz ki sen de bana inan, sana yaramaz kasdım yoktur deyu. Benim sultanım hak buyurdunuz; Hakteâlâ bir gününüzü bin ide. Sultanım inandım, ama ki etrafta beylerbeyiler cemiyet edince ve Selim Han dahi böyle fitnelik etmek ile âlem yaramaz olmuştur. İle behane gerek, cümle âlem derler ki Pâdişah hazretlerinin Bayezid'e yaramaz kasdı vardır; bu cemiyetler ve tedarik hep yaramaz kasdı olduğundan derler; âlemde bednam oldum; bu bednamlığı kabul edemem; ilde söz çoktur; ekseri hep gerçek oldu. Eğer bana hayırhahsanız Hasan kethüdayı siyaset etmez idiniz ve etraf beylerbeylere ismarlamaz idiniz ki Bayezid'e tâbi olan, münasibet idenleri her kim olursa olsun arzetmeyüp siyaset idesüz deyu.

Benim sultanım söz çoktur, derdim çoktur; eğer dersem yine gücenürsüz; Vallah Billâh bende yaramazlık yoktur hep bu eyledikleri iftiradır; âlem yaramaz olmuştur; görürler, sultanımın bu denli incinmeleri vardır. Size her kim benim için iyilik söyler ise inanmazsuz, incinürsüz, ama ki her kim yaramazlık söylerse inanursuz, nice lûtuflar idersüz ve Selim Han'a bu denli nazarınız vardır; onun için böyle müfsidlik iderler.

Hele gelenden geçtim sana incimem kalmadı demişsiz; bir günün bin ola. Bana hatırlınız hoş olduğunu bundan bilürüm ki beni teselli idesiz; Cümle istediklerimi inayet idesiz ve lala'ya ve defterdara ve Orhan'ın, Osman'ın (Bayezid'in oğulları) lalasına, defterdarlarına verilen terakkileri haslardan viresiz; gerçi terakkidir verdiniz amma ki ortada nesne yoktur on yiladek ala-

¹ Topkapı Sarayı arşivi, numara 1408.

² Bâyezid'in gönderdiği arpa emini Kurt İstanbul'a gelmiş, istintak edilmiş; şehzadenin askeri sorulmuş, onbin olup isterse daha ziyade olur demiş. Şimdiki halde hali eyiliktir diye cevap vermiş, tek oturmaz ise fikri nedir diye sorulmuş; pâdişah Üsküdar'a geçerse yerinden kalkacak fakat memleket dışına gitmez kaadir olursa karındaşı üzerine varır, fakat şimdi sakın durur cevabını vermiş. Askerine ulûfe verir mi diye sorulan suale de askerine ulûfe verir demiş; hiç bu kadar askere ulûfe verebilir mi diye sorulunca Arpaemini, verir diye yeminle cevabı vermiş (Topkapı Sarayı arşivi No. 1966).

mazlar ; hususa ki şimdilik hasların değiştirdünüz, verilen haslar yarusu yarusun tutmaz, hayf yazık değil midir ? Ne diyem derdim çoktur, beyan kabil değildir, eğer dersem yine incinürsüz ; hele bazı haber ve mesalihi arpa emini Kurt kulunuza cümle ısmarladım ; ümittir ki sultanım haber alasız ; korkarım ki haber ağızdan ağıza varınca nice ziyade nesne katarlar ; eğer caiz ise sultanım hazretleri mezkûr Kurt kulunuzu kendunuz çağırıp haber alasız, yahut sultanıma yakın yerde söyledesiz. Ne kim söylese sultanım kendunuz istimâ idesiz ; yine bana cevap gönderesiz ; emri şerifiniz ve rızay-ı şerifiniz her ne ise bildiresiz ; şimdengeru her giz muhalefetim yoktur, evvelden dahi yok idi ; amma ki takdir de böyle imiş, hep pişmanım, ayrık küstahlık etmiyelim. Küstahlığım ne ise ve kangı fülimden incünürsüz bildiresiz, ayrık etmiyeyim ; amma ki bana dahi yazıktır, bu Amasya'da halim mükedderdir ; Allah rızası için beni âzâd idesiz. Bana Engürü (Ankara) sancağın inayet idesiz.

سماواتو منور چغت . . . پناه حضرت بیگم خانم از صغیرت و عنایت به حیرت و درگاه شهبان حضرت بیگم خانم در پهنای این
لوله متفرقه کلین از نذره جز مور و جوم کبر و شکار با نیت قلعه کرکه لیدی نمده اوله فکر یوقدر راجع اتمت وضع اقدام
ایر و جوم قهر و یوجان لومدی بونن غله جمع جز الملق از ساه لیدی اوله تقدیریم هر شنه به مور و جوم ایضا
عکسین مور و جوم لوله یکده دلدردی لوله راجع شهبان حضرت بیگم خانم اوله لیدی اوله لیدی اوله لیدی اوله لیدی
ویر و جوم شکر کله لیدی لوله و غیره و کله لیدی لوله و غیره و کله لیدی لوله و غیره و کله لیدی لوله و غیره
و قهر و لوله جز الملق چای اولی لیدی اوله لیدی اوله لیدی اوله لیدی اوله لیدی اوله لیدی اوله لیدی
چای تر لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی
و دقت تر لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی
لونه زبانه لوله لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی
ولدی اوله لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی
ضرب اولدی بجای اولدی لوله لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی
لوتر و لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی
ویر و لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی
بر و لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی لیدی

Kanun'un oğlu Bayezit tarafından gönderilen arpa emini ile gelen müteferrika'nın takrirı (Topkapı Sarayı Arşivi No. 1966).